

deinek csúcsháradását és évi fahozamának alacsonyosságát nagyrészen a szétszórtság és a mezőgazdasági birtokok közé való beékeltség s ugyanezen erdőknek még kaszáltatása és téli legeltetése okozta. A városnak tehát — amint ezt eddig is tette — az erdőben fekvő vagyona érdekében még fokozottabb mértékben kell zárt, egységes erdőterületeket létesíteni s birtokpolitikáját ily irányban nagy vonalakban megalkotni. Ezzel kapcsolatban a kaszáltatás és téli legeltetés szolgálmi jogviszonyai is rendezendő a jogosultakkal akként, hogy az állattenyésztés, mezőgazdasági és legeltetési viszonyainak fokozatos fejlesztésével az erdők kaszáltatásának és téli legeltetésének megszűnése az állattartásra se csökkenőleg ne hasson, se pedig zökkenést ne okozzon.

Az erdőgazdasági kettős könyvvitel

Befejező közlemény. írta: *Szabó István.*

III. AZ ÉVKÖZI FORGALOM NYILVÁNTARTÁSA.

Az erdőgazdaságnak a vagyon nyilvántartását szolgáló nélkülözhetetlen könyvei: 1. a napló, 2. főkönyv, 3. földkönyv, 4. az üzemtervek nyilvántartásaikkal, 5. az építményleltár, 6. a berendezésleltár, 7. az anyagszámadás, illetve scontrokönyv, 8. az adósok és hitelezők könyve, 9. a kihágási napló. Ezek közül csak azokat tárgyaljuk, amelyek a tulajdonképpeni könyvviteli célokat szolgálják, mint a napló, a főkönyv, a scontrokönyv.

A napló a vagyonállománynak mindennemű évközi változását időrendben felsorolja és elszámolja. Rovatbeosztása a következő: folyószám, dátum, a tárgy megnevezése, az elszámolás helye, tartozik és követel pénzrovat, napló egy értékrovattal, végül esetleges megjegyzésrovat. E három értékrovatos napló első két tartozik és követel értékrovata a pénzbevétel és kiadás részére szolgál, a harmadik „napló” hasábjába pedig a nem készpénzes vagyongorgalmat, vagyis a hitel és az üzemen belüli (csere) elszámolásokat értékeli. Ezen háromrovatos rendszernek célja és előnye az, hogy a számadó, amint valami vagyonsvltózás történik, az ezzel kapcsolatos készpénz- és

egyéb értékváltozásokat is azonnal átvezethesse számadásán. Pl. ha valamilyen fatermelésnél nemcsak készpénzzel egyenlíti ki a termelési költségeket, hanem azért részfát is ad ki, akkor a részfát a pénz elszámolással egyidejűleg a naplórovaton értékeli. Vagy ha részfatermelésnél a termelő bizonyos napszám-szolgálatra is kötelezi magát, akkor a faátvétellel kapcsolatban ugyanott a napszám is értékeltetik. Naplórovaton nyernek elszámolást továbbá a birtokos más üzemei részére kiadott vagy azoktól átvett anyagok értékei, továbbá azon saját termelvényeinek és beszerzéseinek értékei, melyek eladási, illetve vételára a birtokos más pénztárából nyer elszámolást. Végül ide vezetnek be először a hiteltételek. Így nem fordulhat elő az a gyakori eset, hogy az üzemen belüli és hitelforgalom vagy egyáltalán nem, vagy csak késedelmesen lesz nyilvántartva, sőt esetleg egyáltalán nem nyer elszámolást.

A napi „kiadás helye” című rovatában utalunk azon számlára és annak oldal-, esetleg folyószámára, ahol a főkönyvben vagy gyűjtőkönyvben az illető tétel elszámolást nyert. A készpénzes tételek elszámolásánál természetesen csak egy számlára utalhatunk, mert azok ellenszámlája maga a pénztárszámla. A naplótételeknél mindig két számlára kell hivatkozni és pedig az első helyen a tartozó számlát jelöljük meg és a második helyen a követelőt. A napló egyes oldalainak beteltekor a napló aljáról mindhárom értékhasáb összege egyenként vitetik át a következő oldalra.

A főkönyvnek első és legtöbb oldalt igénylő része az évközi vagyonsváltásokat számsoros rendben tartja nyilván. Egyik oldal a tartozik, a másik a követel. Mindkét oldalon a folyószám, hivatkozás és megnevezés után dupla értékhasáb következik, az elsőbe jön a pénz, a másodikba a naplóelszámolás értéke. Két értékhasáb alkalmazását célszerűnek vélem, mert egyrészt az áttekinthetőséget segíti elő, másrészt az esetleg elkövetett hibák fellekeresését megkönnyíti. A két hasábot csak a zárás után összesítjük, mikor helyességükről már meggyőződünk. Vezethető azonban a főkönyv tetszés szerint egy értékhasábbal is.

A főkönyvben minden számlának külön oldalt nyitunk. A számlák száma tetszésszerűen lehet, de létjogosultságuk függ a gazdaság igényeitől, nagyságától, belterjességétől és üzemágai-

nak szétágazásától. A számlák általában a következő rendszerbe soroztatnak:

A) Leltárszámlák: 1. törzsvagyon, 2. mellékes ingatlantőke, 3. építmények, 4. berendezések;

B) Faárszámlák: 5. főhasználati műfa, 6. tűzifa, 7. előhasználati műfa és tűzifa, 8. félgyártmányok; szükség esetén mindannyi, a) a vágásban, b) a rakodón, c) a vasúton részletezéssel;

C) Mellékhasználatok: 9. esetleg egy vagy több számlával;

D) Melléküzemek annyi számlával, ahány jelentősebb melléküzemünk van, pl. 10. mezőgazdaság, 11. vadászat, 12. faskola, 13. kőbánya;

E) Jövedelmet nem produkáló számlák: pl. 14. iparvasút, 15. anyagok, termények, 16. napszámszolgáltatások;

F) Gyűjtőszámlák: a) forgalmiadó és váltások, b) faértékesítés és kezelés, olyan csoportosítással, hogy ezek az illető számlák között szétoszthatók legyenek;

G) 17. Általános költség számla: a) erdőfenntartás (esetleg csemetekert, erdősítés és ápolás erdővédelem és határok részletezéssel), b) személyzetfizetés (tishti, kinevezett személyzet, ideiglenes személyzet, gyógykezelés és biztosítás), c) üzemfenntartás (erdőrendezés, utak és hidak fenntartása, épület és leltár fenntartása), d) vegyesüzemek (iroda, tisztifogat, útiköltés és ellátás, adományok), 18. Közterhek és felsőbb vezetés;

H) Folyószámlák: 19. a) adósok és hitelezők, b) különféle előlegek, 20. a) a birtokos bankszámlája, b) a birtokos egyéb üzemei.

I) 21. Pénztárszámla;

K) 22. Tőkeszámla;

L) 23. Eredmény számla.

Utóbbi két számla az évközi elszámolásokban nem szerepel, csak a mérlegben, azért ezeket mérleg számlának is hívjuk. Tágabb értelemben vett mérleg számlák név alatt a következőkben az 1—23. számmal jelzett számlákat értem, mert ezek fognak szerepelni a mérlegben, míg a főkönyben ugyanezen számlák a szükségletnek megfelelően tetszés szerint tovább részletezhetők. Áll ez különösen a faár-, gyűjtő- és az általános költség számlákról.

Egyes számlák elszámolásai mindig az alapkönyvként szereplő naplóból az annak folyószámára való hivatkozással könyveltetnek át tételenként a főkönyvbe, mégis a szövegrészben némi változtatással. A naplóban ugyanis a naplótétel igazolását képező okmány minden lényeges adata szerepel; a főkönyvi szövegrészben azonban elhagyjuk a dátumot, a szereplő személyek neveit és a szöveget olyan stilizálással írjuk át, hogy abban a statisztikai elemek kiemelkedjenek. Pl.: kiszállítva Galagonyási vágásba 20 hl makk, 3 fuvar à 2.5 P. Ha a főkönyv valamelyik oldala megtelt, az oldalszámra való utalással a számla mindkét oldalának forgalomösszegeit egyenként átvisszük más oldalra.

A napló összes tételei közvetlenül kerülnek a főkönyvbe. Mégis kivételt képeznek az anyagelszámolással kapcsolatosak. Ezeket közvetlenül az anyagszámadásnak (árúkönyvnek, vagy scontro-könyvnek) megfelelő oldalára vezetjük be s innen csak összesített értékükkel, tehát közvetve jutnak be a főkönyvbe. Vagyis az anyagszámadás könyvelési szempontból egyúttal gyűjtő is. Az anyagszámadásban külön lapokat, scontrókat nyitunk, és pedig a főkönyvi áruszámlák keretein belül még annyit, ahány területileg elkülöníthető főhasználati vágásunk van, továbbá az előhasználatok részére annyit, ahány védőkerületünk van, a továbbkezelt anyag részére pedig annyit, ahány raktárunk vagy félgyártmányt, illetve ipari terméket előállító üzemágunk van.

Az anyagszámadás tartozik-oldalán nyer elszámolást az anyagbevételezés, tehát a termelt, a raktárba befuvarozott, a félgyártmánytermelésre átvett anyag, a depózási többlet, a termelés, a fuvarozás, a depózás költségeivel, továbbá a félgyártmányra szánt anyag még értékével is megterhelve, végül a nyitó leltár értékelés nélkül. A követel-oldalon számoljuk el az értékesítést, az anyagkiadást és az esetleges évközi leírást értékelve, végül a leltár anyagát és a depóra szállított anyagot értékelés nélkül.

Záráskor az anyagforgalom összegének a két oldalon egyeznie kell. Mivel ezen zárás a számszerű helyes kezelés és könyvelés kritériuma, azért elég, ha anyagelszámolásainkat ezen scontrókon vezetjük és így tulajdonképeni anyagszámadás vezetésére nincsen szükségünk. Ezen scontrókat évközben bármikor lezár-

hatjuk és ezt meg is tesszük, de nem meghatározott időpontokban és nemcsak papíron, hanem olyankor, amikor az illető scontrót tényleg rovancsoljuk is az anyagnak a helyszínen való számbatvételével kapcsolatban. Enélkül a lezárás teljesen meddő munka. Ellenben a felelős számadónak kötelessége a scontrót fontosságának megfelelőleg évente 1—4-szer rovancsolni, hogy annak a számadásban is nyoma maradjon. A rovancs után következő sorban mindkét oldal ismét felfektetendő az akkor talált összforgalom újra való beírása által.

A fentiekből már következik, hogy az anyagszámadásba egyetlen egy tétel sem kerülhet a napló megfelelő számára való hivatkozás nélkül, hiszen az egész anyagelszámolás abból lesz kikönyvelve. Az anyagszámadási scontrókönyv a főkönyvi számadással ott kapcsolódik össze ismét, mikor a záráskor az egyes scontrók forgalmi összegeit átkönyveljük a főkönyv megfelelő számlájára. Tehát a főkönyvben scontróként egy-egy tétel, illetve sor szerepel.

A saját rezsibe való iparvasúti szállításnál célszerű a teljesített fuvar értékével a vasúti raktárszámlát megterhelni. A fuvaregységárak legcélszerűbben az előző évi átlagos kerüklétséggel értékelendők, ezen fuvarértéket az iparvasútszámla követel-oldalán elszámolhatjuk. Az iparvasúti számla tehát az évi záráskor + eredménnyel zárulhat, amit azután az ezévi iparvasúti szállítás kerüklétségekalkulációjánál és ha lényegesebb az értéke, a fatóár számításánál is tekintetbe veszünk.

A törzsvagyon értéke 10 éven belül csak akkor változhatik, ha vagy az alapját képező ingatlan vagyónállománya változik, vagy átlépjük akár a fahasználatot, akár az erdőfenntartási előírásokat. Utóbbi esetben a 10 éves periódus végén a változásnak jelentkeznie kell a törzsvagyon értékében, amennyiben a változás az arra a 10 évre elő nem írt fahasználat vagy erdőfenntartásból ered. Ugyanis az ilyen jellegű bevételeket és kiadásokat a törzsvagyonszámlán számoljuk el, mert azok a normális, tartalmas gazdálkodás keretein kívül állnak. Viszont a törzsvagyon értékében beállott változásnak a következő évek számadásaiban el kell tűnnie, ha a túllépés csak a 10 éves előírások keretén belül történt azáltal, hogy az egyik év előírásának túllépését valamely más évben behozzuk.

Az építmény- és berendezésszámla értéke évközben csak új létesítmények és beszerzések (melioráció) vagy a régiek értékesítése útján változhatik. Apróbb tatarozások a leltár fenntartási költségşzámlára kerülnek az általános rezszi közé.

Az évközi forgalom nyilvántartását szolgáló egyéb könyvek közül az adósok és hitelezők könyvét külön felemlítem. Ennek egyedüli célja az, hogy a főkönyv hasonlónevű számlájának tételeit üzletfelenként szétválassza és tartsa nyilván. Ezért természetesen zárási egyenlege kell hogy egyenlő legyen főkönyvünk hasonló nevű számlájának egyenlegével. Ugyanilyen jellegű, csak más célt szolgál a kihágási napló, mely a törvény szerint előírt formában vezethető és az abban elkönyvelt érték- és kártérítési összegek kell hogy egyezzenek a megfelelő főkönyvi számla egyenlegével.

Az évközi forgalom idő- és számlasoros elszámolásainak helyességéről évközben is bármikor meggyőződhetünk, de arról az évi záráskor feltétlenül meg is kell győződnünk, mikor az összes főkönyvi számlák tartozik- és követel-forgalmát összesítjük, természetesen évközi zárásnál ideszámítva a scontrószámlák forgalmát is, melyeknek tételei ilyenkor még nincsenek átvezetve a főkönyvbe. A könyvelés számszerűleg akkor helyes, ha ezen forgalmi összesítő kimutatás pénzforgalom tartozik- és követel-összegei egybevágnak 1. egymással és 2. a napló pénzforgalom követel- és tartozik-összegével, nem véve számításba a január elsejei és december 31-i pénzkészleteket, melyek leltári értékek; továbbá a kimutatás napló-hasábjának tartozik- és követel-összegeinek egyezniök kell 1. egymással és 2. a napló-főkönyv „napló”-hasábjának összegével.

Ha ezen próba sikerül, akkor a pénztár és napló forgalmát számlánként egybevonjuk és így nyerjük az évközi forgalmi kimutatás első oszloppárját, amelynél a próba 1. szerint az évi forgalom összege egybe kell hogy vágjon a pénztár tartozik + követel + naplóforgalom összegével.

Az évi forgalmi kimutatás második *B*) oszloppárjában az előbbi forgalom egyenlegét vezetjük, amely akkor helyes, ha tartozik- és követel-összegei egybevágnak.

Az évi forgalmi kimutatás következő *C*) hasábjában az előbbi egyenleg gyűjtőszámláit szétosztjuk a megfelelő számlák

között. Ily gyűjtőszámla elsősorban a faértékesítés és kezelés, amelyben azon összes fafelvételi, osztályozási, árverési, vagonberakási, raktárfenntartási költségek számoltattak el, amelyek a vágásban, a rakodón és a vasúton felmerültek, kivéve elsónél a termelési, utóbbi kettőnél pedig a fuvarozási költségeket, amelyek már az A) tartozik-oszlopon nyilvántartottak. További gyűjtőszámla a forgalmiadóé, amelynek egyenlegét az egyes áruszámlák között azok pénzforgalmának arányában osztjuk szét. Célszerű már ezen oszlopban egyes összetartozó költség-számlák részbeni összevonása is.

Az évi forgalmi kimutatás utolsó D) oszloppárjában az előbbi egyenlegek további összevonását végezzük el olyan háttárig, hogy végül csak annyi tételünk legyen, ahány mérleg-számlánk van.

Itt térek ki annak indoklására, hogy miért nem követem a könyvelés rendes menetét, amely elindul és végződik a nyitó, illetve záró leltárnak a napló és főkönyvön való átvezetésén és miért nem szerepelnek a naplóban és a főkönyv imént tárgyalt első, az évi forgalmat kimutató részében, a leltári értékek. Ennek célja tisztán az erdőgazdasági kezelés adta követelményekhez való alkalmazkodás. Az évi forgalomnak naplószerinti nyilvántartását és annak főkönyvi számlák szerinti szétkönyvelését teljesen elkülönítem a tulajdonképeni számviteli munkától, amelyek a kettős könyvvitelben való teljes jártasságot tételeznek fel.

Az előbbieket végezze el a felelős számadó, a kezelőtiszt, kinek hasonló könyvvezetést azért is kell végeznie, mert az általa nyert adatokra lépten-nyomon szüksége van. Ha áttér ezen rendszerre, munkája nem változik, csak annak formája. A leltárfelvételt és értékeinek a főkönyvbe való átvezetését, a zárást és az eredménykimutatás elkészítését, bár némi tanulmány után ezt is elvégezheti a kezelő, fenntartanám külön ellenőrködő közeg részére, ki azt feletteseinek intenciói szerint eszközölné. Ez nem zárja ki azt, hogy a központi vagy felügyeleti hatóság összevontabb számlák szerint ne végezhesse el az évközi forgalom nyilvántartását, ha arra ellenőrzési szempontból szüksége van.

IV. A ZÁRSZÁMADÁS.

a) A záróleltár.

Az üzleti eredmény kiszámíthatása végett bárminő is könyvviteli rendszerünk, minden számadási időszak végén leltárt kell készítenünk a gazdaságban található vagyონrészekről. A záró-leltár formájára és lényegére nézve egyezik a nyitó-leltárral, ugyancsak lényeges kelléke, hogy a zárás időpontjában a gazdaságban található összes értékeket megszámlálással tényleg felvegyük és az akkori érvényes egységárakkal értékeljük. Összeolvasás által kell felvenni főleg a berendezés, az áruszámlák, a pénztár tényleges állományát és nem szabad a könyvekben található adatokra támaszkodva ezeket onnan kiírni. Ellenkező esetben lemondunk a kettős könyvvezetés azon nagy előnyéről, hogy a kiszámított és tényleg felvett adatokból nyert kétféle eredményünknek egyezése által a zárás számszerű helyességének próbáját nyerjük.

Meg kell győződnünk a folyószámlák tételeinek tényleges fennállásáról és azok bonításáról. A törzsvagyon és mellékes ingatlan üzemi tőke az évenkénti zárás alkalmával változatlan marad, csak az évi forgalmi kimutatás adta esetleges változását vesszük figyelembe teljesen a papírforma szerint. Becsléses értékelése, mint már említettem, csak 10—10 évente történik meg a revízióval kapcsolatban.

A leltározáskor az építmény- és berendezés-számlán évente bizonyos %-os értékleírást végezzünk avulás és használat címén. Ennek mértéke lakóépületeknél 1—3%, üzemi és gyári épületeknél 2—5%, szerszám- és gépberendezésnél 7—15%, kocsis és lónál 10—15%. Az árukészleteket a forgalmi, illetve eladási árnak ugyanolyan %-os egységárával értékeljük, mint a nyitó-leltárnál, hogy a készletek azokkal feltétlenül értékesíthetők legyenek. Az értéktelen és hasznavehetetlen anyagot pedig megfelelő indokolással leírjuk.

A leltár aktíváinak és passzíváinak különbözete adja a záró tiszta vagyont, akár a nyitó-leltárnál a nyitó tiszta vagyont. A záró- és nyitó-leltár adta tiszta vagyón differenciája egyenlő az üzleti eredménnyel, vagyis a tiszta nyereséggel, illetve veszteséggel aszerint, amint a záró-leltár vagyónértéke

nagyobb-e, vagy a nyitó-leltáré. Ezzel az üzem tiszta nyereségét egy összegben tulajdonképen már megkaptuk. Hogy ennek kialakulásában az egyes mérlegszámláknak miféle szerepe van, azt a továbbiakban számításal nyerjük.

b) *A záró- vagy eredménykimutatás.*

Az üzleti részletes eredmény kiszámítása az ú. n. zárókimutatásban történik meg. Ennek négy oszloppárja közül az első tartalmazza a próbamérleg forgalmát, a második pedig annak egyenlegét. A próbamérleget készen kapjuk az évközi forgalmi kimutatás utolsó oszloppárjából, ha ezen a nyitóleltár adatait átvezetjük. Ez számszerűleg akkor helyes, ha tartozik-és követel-hasábjának összege egyforma és egyenlő a nyitóleltár összforgalmának és az évi forgalom egyenlegének összegével.

A zárókimutatás harmadik oszloppárja a mérleg a záróleltár adatait tartalmazza aktiva- és passziva-oszlopokon. A zárókimutatás utolsó, negyedik oszloppárja a tulajdonképeni „eredménykimutatás”, melynek tartozik-hasábját, veszteség-és követel-hasábját nyereség felírással látjuk el.

Ennek tételeit számítás útján nyerjük a második hasábpár tartalmazta próbamérleg-egyenleg és a harmadik hasábpárban részletezett, a záró-leltár adatait feltüntető mérleg tételeinek egybevetésével.

Mivel a próbamérleg egyenlegei a könyvekből kiszámított számlánkénti vagyoneértékeket tartalmazzák, a mérleg adatai pedig a valósággal leltározó vagyonállományt, azért számításunk a következő főbb elveken alapszik: 1. Ha a leltározott mérleg-aktiva nagyobb a számított próbamérleg-aktívánál, akkor vagyonszaporodásunk, illetve nyereségünk van és fordítva. 2. Ha a leltározott passziva nagyobb a számított passzívánál, akkor veszteségünk van és megfordítva.

Az egyes számlákon így jelentkező bruttó nyereség és veszteség különbözete adja a tiszta nyereséget, illetve veszteséget. Ha könyvelésünk számszerűleg helyes, akkor ugyanezen értéknek kell jelentkeznie a mérleg és próbamérleg tőkeszámla-egyenlegeként és ezenfelül próba II. szerint egyeznie kell a záróleltár szerinti tiszta nyereséggel.

c) *A főkönyv zárása.*

A főkönyv zárása a zárókimutatás adatainak felhasználásával történik. Mivel sem a naplóban, sem a főkönyv eddigi vezetésében leltárértékek nem szerepeltek, azért minden főkönyvi számlán kitüntetjük azok egyenlegét (a pénz- és naplótételek összevonásával) és a következő sorokba bevezetjük nyitóleltárértéküket, záróleltárértéküket és az eredménykimutatásból nyereségüket, illetve veszteségüket, ami az előbbi három tétel egyenlegeként úgyis kell hogy jelentkezzen. Ugyanígy lezárjuk az anyagscontrókat is.

Ezen formaszerinti zárást esetleg el is hagyhatjuk, mert ez nem egyéb, mint a zárókimutatás adatainak a főkönyvbe való átvezetése. Mégis tulajdonképpen ezzel fejeztük be évi számadásainkat a kettőskönyvvitel szabályai szerint.

d) *A tiszta nyereségnek üzemágak szerinti részletezése.*

A zárókimutatás két eredményhasábjába vagy a vele azonos főkönyvi számla megadja a mérlegszámlánként részletezett bruttó veszteségeket a tartozik- és a bruttó nyereségeket a követel-oldalon. A tiszta nyereség pedig ugyanott egyenlegként a tartozik-oldalon egyösszegben jelenik meg. Hogy azonban főfeladatunknak megfelelhessünk, vagyis kimutathassuk az erdő fahaszonvételeiből eredő jövedelmet, másrészt pedig, hogy az egyes üzemágak tiszta nyereségét is elbírálhassuk, szükségünk van a tiszta jövedelemnek ezek közötti szétosztására. Ennek fontossága főleg ott tűnik ki, hogy egyik-másik mellékhasználat vagy melléküzem nagyobb tőkét inventál és így nagyobb súllyal esik latba a gazdaság mérlegében. Sok gazdaságnak van hol szépen viruló, hol ballasztot jelentő melléküzeme, így nagyobb mezőgazdasága, kiterjedt vadászata vagy fafeldolgozó ipara, amelynek eredménye az erdőgazdasági jövedelmet nagyon is befolyásolhatja.

Célunkat könnyen elérjük, ha szétválasztjuk az egyes üzemágakban dolgozó tőkét, részletezzük az ezeket megillető leírásokat és külön mérlegüket a reájuk eső százalékos vagy becslés útján nyert általános költségszámla-részértékkel is megterheljük. A tulajdonképeni erdőgazdaságot a leírásoknak és költ-

ségszámláknak csak fennmaradó része fogja megilletni. Az ezen számadáshoz szükséges adatokat leltárkimutatásainkban megtaláljuk. Ezek első hasábjában ugyanis a leltártételeket már a főkönyvi számlák és így a melléküzemek szerint is szétválasztott részösszegeikkel szerepeltettük.

Ezen munkálat folyamán több olyan kérdés merülhet fel, amelyekre csak az erdőgazdaság céljának a leltározásnál tárgyalt precíz felfogásával és a helyi viszonyok ismerete mellett lehet megfelelni. Itt még a következőkre hívom fel a figyelmet.

Az olyan szállítási vagy fafeldolgozási üzemág, amelynek híján terményeinket vagy egyáltalán nem, vagy csak irreális áron tudjuk értékesíteni, eredményt produkáló melléküzemként sohasem kezelhető. Számlájuk egyenlege, vagy ha kiszámítjuk, úgy üzleti eredményük csak a faáruszámlákon elért jövedelmet növelheti, vagy csökkentheti. Ilyen gyakran a fuvarüzem, iparvasút, fűrész stb. Ilyen elbírálásban részesítendő a termények-anyagok-számla is. Ez a számla sem hozhat jövedelmet, mert a kezelte terményekkel nem spekulálhat. Főkönyvi egyenlegével tehát a részletezett eredménykimutatásban azon számla ismrendő el, amely a kezelésére bízott anyagot produkálta.

Bár az így nyert üzemágankénti eredménykimutatás már teljesen hű képét adja gazdálkodásunknak, mégis belső üzemsztatisztikai adatok nyerhetése végett a legkisebb kezelési egységre, amellyel az erdőgazdaság dolgozik, az üzemosztályra is kiszámíthatók az évi eredmények a szorosán vett erdőgazdálkodási mérleg tiszta nyereségének további szétbontása útján. Ez esetben az üzemosztály bruttó bevételi eredményeit s strazzák megfelelő lapjainak egyenlegéből nyerjük. A költségszámlák és a leírások részösszegeit pedig az egyes üzemosztályokra külön kiszámított törzsvagyონrészek arányában osztjuk el; kivételesen azonban más kulcs szerint is, amennyiben egyes költségszámlák csak egyes üzemosztályokat érintenek bebizonyíthatólag nagyobb arányban. Az egyes üzemosztályok külön eredménykimutatását csaknem mindig el kell készíteni, mert már maga az üzemosztály létjogosultsága arra mutat, hogy a rajta való gazdálkodás célja, állományának jellege, üzemmódja, fordulója és értékesítési viszonyai tették szükségessé a gazdaság több üzemosztályba való szétosztását.

e) *Az évi eredmény összehasonlítása az előirányzattal.*

Az évi előirányzat készítését legalább oly mértékig, hogy az a gazdálkodás főbb irányait megszabja, egy gazdaság sem nélkülözheti, még az sem, amelyen maga a birtokos gazdálkodik. Az előirányzat egyrészt jelzi az illető számadási időszaktól várható eredményt, másrészt a jóváhagyás után megadja azokat a kereteket, amelyekben belül a kezelő a tételenként megjelölendő utalványoztatási kötelezettség fenntartása mellett szabadon mozoghat. Mivel az előirányzat adatai jórészt az üzemtervi előírások és az előző évek gazdálkodási eredményein épülnek fel, azért az előirányzat összeállításánál hasznos szolgálatot tesznek az évi zárszámadás és az ez alapon számított statisztikai adatok. Hogy az évi eredmények az előirányzattal összehasonlíthatók legyenek, legfőbb követelmény, hogy az előirányzat rendszere megfeleljen a zárszámadás rendszerének, egyes tételei pedig a főkönyvi számláknak.

Ha előirányzatunk ily alapon készül, akkor elsősorban összehasonlítjuk az előirányzat egyes tételeinek egyenlegét a megfelelő főkönyvi számla egyenlegével. Ez az elbírálás legcélszerűbb formája, mert itt az egyes áruszámlákra fordított több kiadás, amennyiben arányban van megfelelő bevételi többlettel, nem jelentkezik, aminthogy az előirányzat betartását is ezekben az esetekben követeljük meg a legkevésbé.

f) *A zárlati vagyon összevetése a kezdő vagyonnal.*

Az ehhez szükséges adatokat készen megadja a nyitó- és záróleltár. Az összehasonlítás célja az, hogy egyrészt az ingó és ingatlan tőke változásainak célszerűségét és produktivitását elbíráljuk, másrészt, hogy a forgó tőke áruszámláinak és hitel-tételeinek éveleji és évvégi állapotát, esetleg az előző évi adatok segítségülvétele mellett összehasonlítsuk, különös tekintettel arra, hogy azok évvégi értéke a normális kereteket nem lépte-e túl?

V. A STATISZTIKA.

Évi számadásunk kiegészítő részét képezi oly statisztikai adatok számítása, amelyeket részben saját üzemi kalkulációnk céljára, részben gazdaságunknak más erdőgazdaságok jövedel-

mezőségével való összehasonlítására használunk fel. Az igaz, hogy az apró statisztikai adatok, mint azt Enyedi is ajánlja, elkülönítendők a számadástól, viszont azonban vannak olyan statisztikai adatok is, melyek attól el nem választhatók. Ezek legtöbbször a főkönyvből ugyanis kivethető, így a termelés, szállítás, értékesítés anyagmennyiségének és értékének rész- és végösszege; sőt az egyes költségszámlákon részletezett naplótételekből a napszámberék, fuvarok, anyagbeszerzések, főkönyvi számlák és munkanemek szerint egyszerű rátekintéssel ki is olvashatók.

Ha különböző erdőgazdaságok produktivitását akarjuk összehasonlítani vagy azok gazdálkodását összehasonlítólag elbírálni, legfőbb irányadó tényezőink a következőkben tárgyalandó százalékos adatok és a tőár lesznek.

A gazdálkodás eredményét egyetlen számmal fejezi ki az abban fekvő tőkék kamatozása. Megállapítjuk tehát *a)* elsősorban a gazdaságban fekvő összes tőke és ha van számbavehető idegen tőkénk is, akkor az összes saját tőke nyitóleltár szerinti értékének az összes zárónyereséggel való kamatozását; *b)* továbbá a szorosabb értelemben vett erdőgazdálkodásban fekvő tőkéknek az erdészeti zárónyereséggel való kamatozását; *c)* végül az egyes melléküzemek összesen vagy külön számított tőkéinek saját eredményükkel való kamatozását.

Érdekes és jól felhasználható adatokat nyerünk, ha számításunk alapjául a törzsvagyont vesszük. Így megállapítjuk a törzsvagyon viszonyát az erdőterülethez, vagyis az összes erdőterület és annak kat. tiszta jövedelme mellé kiszámítjuk az egy kat. holdra eső törzsvagyon értékét. Kifejezzük a törzsvagyon százalékos összetételét, vagyis hogy annak minden 100 P-jéből mennyi esik a faállományértékre és mennyi az erdőfenntartási értékre: természetesen az első értéke több, a másodiké kevesebb lesz 100-nál és a kettő differenciája ad 100-at. (Ezen adatokat kiegészítjük az egy kat. hold erdőterületre átszámított főhasználati és előhasználati termelés és értékesítés fatömegével és a vágás holdankénti fahozammal. Ezen adatok feltétlenül jellemzőek lesznek a különböző erdőgazdaságokra és így ezek alapulvétele mellett felhasználhatjuk a gazdasági tőkék kamatozási százalékát azok gazdálkodásának összehasonlítására. Százalékos

összehasonlítási tényezőket nyerünk még, ha kifejezzük a törzsvagyon százalékában az egyéb ingatlan vagyont, az ingó vagyont, a forgótőkét, továbbá az eredménykimutatásból az áru-számlák eredményét és az általános rezsit meg közterheket, esetleg tételenként is.

Egyik legfontosabb statisztikai adat az erdőgazdaságban az év folyamán elért tőár értéke. Ennek megbízható és pontos értékéhez csak részletes számítások útján juthatunk. Bár a kettős könyvvitelnek itt is jelentkezik azon előnyös oldala, hogy a kiszámításhoz szükséges összes adatokat felhasználásra készen szolgáltatja, mégis hibák elkövetését megelőzendő, célszerűbb, ha számításaink megkezdése előtt szükséges adatainkat oly táblázatos kimutatásba foglaljuk, amely tartalmazza: a főhasználati műfa, tűzifa és az előhasználati fa *a)* vágásban, *b)* rakodón, *c)* a vasúton című főkönyvi számláknak megfelelőleg azok I. nyers eladási árát, II. forgalmi adóját, III. termelési-közelítési, illetve szállítási költségeit, IV. költség számlai egyenlegét. Ezen adatokat az évi forgalmi kimutatásban találjuk meg és pedig az I—III. alattiakat annak *A)* és IV. alattiakat annak *B)* hasábjában, az illető anyagmennyiségeket pedig a főkönyv megfelelő áru-számláján, mint az anyag összesítését.

A tőár kiszámításának sémája a következő:

A) A főhasználati műfa tőára. *a)* Műfa a vágásban.

A nyers eladási árból (I.) levonjuk a forgalmi adó (II.) és a költség számlaegyenleg (IV.) összegét és ezt az itt értékesített famennyiség 1 m^3 -ére vonatkoztatjuk $+ x$, ebből levonjuk a termelési költség (III.), az összes termelt faanyag 1 m^3 -ére vonatkoztatott értékét $- y = z$.

b) Műfa a rakodón:

Az itt értékesített fa nyers eladási árból (I.) levonjuk a forgalmi adót (II.) és ezt az itt értékesített famennyiség 1 m^3 -ére vonatkoztatjuk $+ x'$ ebből levonjuk a rakodóra való szállítási költség (III.) és az ezt illető költség számlai egyenleg (IV.) összegeinek a rakodóra szállított összes faanyag 1 m^3 -ére vonatkoztatott értékét $- y' = z'$

c) Műfa a vasúton:

Hasonlóan nyerjük, mint *b)* alatt az itt értékesített faanyag 1 m^3 -ére vonatkozó z'' értékét.

A nyert három részértéket összevonjuk

a)	értékesítés a vágásban	m^3	à	z	P	össz.	P
b)	„ a rakodón	m^3	à	z'	P	„	P
c)	„ a vasúton	m^3	à	z''	P	„	P

Értékesítettett összesen . . . . . m^3 . . . . . P -ért, tehát ebből $1 m^3$ -e esik $Z = ... P$, ami a műfa nyers tőára.

Ugyanígy nyerjük a főhasználati tűzifa és az előhasználati fa nyers tőárait, Z és z -et.

Az összes fatermékek nyers tőárát a következő összevonással nyerjük:

Főhasználati műfa	, , ...	m^3	à	Z	P	össz.	P	
Főhasználati tűzifa	. . . . .	m^3	à	Z	P	össz.	P	
Előhasználati fa	. . . . .	m^3	à	Z	P	össz.	P	
A félgyártmányszámlela eredménye	. . . . . P							
Az iparvasúti számla eredménye	. . . . . P							
Összesen:	. . . . .	m^3						. . . . . P

vagyis $1 m^3$ termelt fa nyers tőára lesz . . . . . P .

Ezen nyers tőár értékét növeli vagy csökkenti még a mellékhasználatok számlaegyenlegének az összes értékesített faanyag $1 m^3$ -ére átszámított értéke, továbbá csökkenti az általános költségszámláknak a tulajdonképpeni erdőgazdaságot illető és az üzemágankénti részletes eredménykimutatásból kiírt értékének és végül az ugyanott megtalálható építmény- és berendezésleírás összegének az értékesített faanyagra átszámított értéke. Mindezek számbavételével nyerjük az erdőgazdaság helyesen számított tőárát.

Ha saját üzemünkön belül akarunk a tőárral kalkulálni és az egyes üzemosztályaink értékesítési viszonyai között jelentékenyebb eltérések vannak, akkor az egyes üzemosztályokra érvényes tőárakat hasonlóan számítjuk ki. Alapul vesszük a főkönyvi áruszámláknak üzemosztályok és védkerületek szerinti részösszegeit, továbbá felhasználjuk az üzemágankénti eredménykimutatásnál tárgyalt módon az egyes üzemosztályokra elkészített részletes eredménykimutatásoknak a leírásokra és az általános költségekre vonatkozó és ott feltalálható adatait. Ezen adatok kiszámítása kissé körülményesnek látszik, de épp ezekre a kezelőnek úgy is szüksége van üzemnyilvántartásainak kitöltésekor.

A számított tőárértékek felhasználásának és hosszú időkre való nyilvántartásának helye az üzemtervek, ahol a nyilvántartásokba bejegyzett használatok fatömegei ezen tőárértékkel kell hogy beszorozva értékeltesse, mert nyilvánvaló, hogy az üzemátvizsgálási munkálatoknak a helyes pénzügyi eredmények adatain kell felépülniök.

Itt esedékes azon tőárérték tárgyalása, amellyel a leltározáskor a törzsvagyont értékeltük. Ezt hosszabb időszak, pl. a revizionális 10 év, vagy annak utolsó több évi átlagos és az előbb tárgyalt módon számított tőárából nyerjük, ha ehhez a kérdéses évek átlagos erdőfenntartási költségeinek 1 m³-re eső értékét hozzáadjuk. Csak így lehetséges ugyanis a törzsvagyon újrapótlásának értékelésekor abban az értelemben a ciklusra újonnan előírt erdőfenntartási előírások tőkeértékét szerepeltetni.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Egyesületi összejövedelek

Lapunk legutóbbi számában már jeleztük, hogy a szokásos csütörtökdelutáni egyesületi összejövedeleinket ismét megkezdjük s hogy első összejövedelünket október hó 24-én, délután 5 órai kezdettel tartjuk meg. Első összejövedelünkön dr. Luncz Géza tagtársunk vetített képekkel kísért előadást fog tartani. Előadásának címe: „Vadpatakszabályozási eljárások a francia Alpeseben.”

Szokásos összejövedeleinket ezután is minden csütörtök délután folytatólagosan meg fogjuk tartani és kérjük tagtársainkat, hogy azokat minél számosabban látogassák.
